

Et Brudstykke af et Calendarium fra Nysted Franciskanerkloster.

Af **Ellen Jørgensen.**

I Klostrene og ved de store Kirker, hvor Munke og Kanniker og de Folk, der havde givet Gaver, mindedes ved Forbøn og Messe, anlagde man i Middelalderen Bøger i Form af Kalendere og indførte under hver enkelt Dato Navnene paa de Mænd og Kvinder, der skulde mindes paa deres Dødsdage. Disse Bøger kaldtes Necrologier (Dødebøger) efter deres Indhold, Calendarier eller Martyrologier efter deres Form. I Kalendariet er hver Dag betegnet ved sit Helgennavn; i Martyrologiet findes Dato for Dato en kort Beretning om Dagens Martyrer. Man kunde ved Anlægget af en saadan Mindebog, naar Kalenderrammen var lagt, overføre under eet Navne fra en ældre Bog, men siden skrev man ind ved hvert Dødsfald, eller naar Lejlighed bød sig snart efter; Bogen fyldtes af Navne, skrevne af forskellige Hænder — gennem flere Aarhundreder kunde den være i Brug og frembyder da et broget Billede. Aarstal er sjældent føjede til Dødsnotitserne, men den kyndige Forsker vil kunne skelne mellem de forskellige Generationers Skrift og se Overleveringen ligge Lag paa Lag.

Vore Domkirker og store Klostre, f. Ex. Sorø, Esrom, Antvorskov saavel som Tiggerklostrene har haft deres Necrologier, og ofte mere end een Bog; men da den gamle Kirke omstyrtedes, og de Messer og Bønner, der var lovet »til evig Tid«, hørte op, blev de kastede til Side; de kunde kun opfattes som »gamle Munkebøger, som til intet nyttigt ere«, og var viede til Undergang. Kun nogle faa Stykker af disse Bøger, der er saa rige historiske Kilder og specielt giver mange Bidrag til vor Middelalders Personhistorie, er bevarede — tre fra Lunds Domkirke, anlagte i det 12. og 13. Aarhundrede, en fra Ribe Domkirke fra det 13. Aarhundrede, en fra Vor Frue Kirke i København fra samme Tid, endelig en fra Skovkloster (13. Aarh.) og en fra Løgum, som rigtignok kun er en net Kopi fra Begyndelsen af det 16. Aarhundrede. Der er desuden fundet nogle Blade af Necrologierne fra Ribe Sortebrødrekloster, de var benyttede ved Indbindingen af Ribe Bys Raadstuebog fra 1596.

Andre af vore gamle Mindebøger kendes alene derved, at de har været omtalt eller benyttede af Folk, der syslede med historiske Studier. Roskilde Domkirkes Necrologium er excerperet af den

flittige Franciscaner Peder Olsøn og senere af Cornelius Hamsfort og Antikvaren Thomas Bartholin. Bogen selv gik tabt i Københavns Brand i 1728. Ved Hjælp af de nævnte Excerpter kan vi faa en Del at vide om Domkirkens Mænd gennem Aarhundrederne, men aldrig Erstatning for det Manuskript, der gik til Grunde. Ribe Domkirke har ved Siden af det Necrologium, som nu gemmes i det kgl. Bibliotek, haft en anden Bog, anlagt lidt senere og ført op til Reformationstiden; Terpager har i det 18. Aarhundrede haft den i Hænde og udnyttet den i rigt Maal til sin gode Bog om Ribe By. Et Necrologium fra Viborg Domkirke, et stort Pergamentmanuskript, var i Chr. Testrups Eje; han fortæller i sit Skrift om Klostrene i Viborg Stift, at han sendte det over til Arne Magnusson i København, hvor det vistnok brændte i 1728. Endelig omtaler Jesuitten J. B. Sollerius i Udgaven af Usuardi Martyrologium (Anvers 1714) et Martyrologium fra Franciskanerklostret i Nysted. Det bar paa første Blad Indskriften: »Liber conventus Nistadiensis provincie Daniæ«, var efter Klosters Ophævelse blevet fundet og købt i Lübeck 1584 af Henrik Rantzau, saa var det en Stund i det Rantzauske Bibliotek paa Breitenburg, indtil Slottet i Kejserkrigen blev plyndret af Wallensteins Tropper, og Bøger og Manuscripter spredtes. Et Par Menneskealdre senere dukker Bogen op hos Jesuitterne i Prag. Saa meget meddeler Sollerius. Hvor Martyrologiet nu findes, om det overhovedet eksisterer, har det ikke været mig muligt at skaffe Rede paa.

Nylig meddelte imidlertid Dr. L. Bobé mig, at han i Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde XXXVIII havde set en Note om et Par Blade af et Manuscript fra Nysted Franciskanerkloster, der skulde findes i det ret utilgængelige Museum Meermanno-Westreenianum i Haag. Et Fragment af det eftersøgte Martyrologium var det tydeligvis ikke, men en Del af et Calendarium med nekrologiske Notitser. Ved Overbibliotekar Dr. Molhuysens Velvilje fik jeg Fotografier af de paagældende Blade og kan her gengive de Notitser fra det 14. og 15. Aarhundrede, der fandtes optegnede under Maanederne Marts og April.

Mange er de ikke, men de siger dog et og andet. De taler om Dødens Hærgen i Pestaaret 1360 og øger vor spredte Viden om de holstenske Slægter Ahlefeldt og Bolsendal, der kom til Laaland i Begyndelsen af det 14. Aarhundrede sagtens under Grev Johan den Mildes Regimente. Den H e n r i k A h l e f e l d t, som her i Calendariet nævnes under 11. Marts, maa være identisk med Henrik Ahlefeldt, der 27. Maj 1357 fik en Forskrivning paa Krønge i Fuglse Herred (Rep. 2531), og Fru B e n e d i c t a af Sædinge, hvis Død er noteret under 13. Marts, er vel Hustru til H r. B e n e d i k t A h l e f e l d t, der nylig havde faaet denne Gaard med mere kon-

geligt Gods paa Laaland i Pant af Kong Valdemar 25. Jan. 1360. (Ældste Archivregistranter I 111). Derimod kan det næppe fastsættes, hvem *Johan Ahlefeldt* er, der nævnes her i Calendariet under 7. Marts. Hamsfort, som har haft Adgang til Optegnelser fra Nysted Kloster, føjer »af Vaaben« til hans Navn, idet han ved 1360 melder om hans Død: »4. Non. Martii moritur Johannes de Alenfeld, armiger, sepultus Nystadii apud Franciscanos de quibus bene meritus, in Lalandia«. (Jfr. L. Bobé: Slægten Ahlefeldts Historie I 36). — Af Slægten Bintop (Bøncop), der i sit Skjold førte en oprejst Løve, kendtes hidtil kun Hr. *Claus*, der 1397 skrives i Hæiredæ (Hejrede) i Musse Herred, maaske Højsgaard, antagelig en Søn af *Sivert*. — Langt yngre end alle disse Noter er en Optegnelse fra 1483 om en fremmed Ordensbroder, der døde i Danmark, hvorhen han var sendt under Brydningerne mellem den strengere og den mildere Retning indenfor Franciskanerne. (M. Cl. Gertz: *Scriptores minores* II 312; Johannes Lindbæk: *De danske Franciskanerklostre* 60.)

7. Marts. Obiit *Johannes de Aleuelde* 1360.
 11. Marts. Obiit *Hinricus Aleuelde* 1360. Obiit *Mectildis, uxor Nicholai Bolzendal*.
 13. Marts. Obiit domina *Benedicta de Sædinge* 1360.¹⁾
 14. Marts. Obiit dominus *Syuardus Bintop* 1360.
 15. Marts. Obiit frater *Winaldus de Selandia*.²⁾
 17. Marts. Obiit domina *Abele, uxor domini Syuardi Bintop* 1360.
 19. Marts. Anno 1483 obiit venerandus pater, frater *Michael de Lyra, commissarius huius prouincie Dacie, a generali capitulo in conuentu Montislucii celebrato deputatus et vicarius prouincialis electus et confirmatus; in choro ante altare in latere aquilonari tumulatus; deuotus et sincerus pater*.
 24. Marts. *Eilardus Kiil*.³⁾
 29. Marts. Obiit *Otto de Gyølæ*.⁴⁾ Obiit domina *Margareta Pætærd de Kæthælstorp anno Domini 1348*.⁵⁾
 3. April. *Olauus Ringsporæ*.⁶⁾

1) Sædinge i Fuglse Hrd.

2) Denne Note er skreven af samme Haand, som skrev Noterne af 1360.

3) Vistnok skrevet senere end Noterne af 1360; helt let er det ikke at se, naar man kun har Fotografi at bygge paa.

4) Den ældste Note blandt dem, der forekommer paa disse 2 Blade.

5) Klosteret var grundlagt af Ejerne af Kærstrup og Keldstrup i Fuglse Hrd i 1286. Aaret 1348 var ligesom 1360 Pestaar.

6) Noter, skreven af samme Haand, der skrev Noterne af 1360.